

*Fortepan*ban viszont kötet szinten is számot vet a fotográfiai alkotásmóddal. Mesélné ennek a könyvnek a koncepciójáról?

RZs: Koncepciója, abban az értelemben, hogy előre megterveztem volna az egész kötetet, nem volt. Nagyon szerettem, szeretem nézegetni ezeket a régi fényképeket, ha valahol, hát a fényképeken tényleg „megáll az idő”, megmarad egy-egy kiragadott pillanat. Azok a képek, amelyek abból a korszakból valók, amikor már én is éltem, felidéztek gyerek- és fiatalkori emlékeket, ruhákat, hajviseleteket, helyszíneket, és így lassanként összeállt belőlük valami ciklusféle. Esetleg azt lehetne koncepciónak nevezni, hogy a versek egy részében, a *Negyven év* ciklusban követtem az időrendet, a saját életemnek azokat a mozzanatait igyekeztem beemelni, amelyek általában is jellemzők voltak az adott korszakra.

KT: Két sort idéznék Öntől: „Még az is lehet, hogy én magam sem tudom pontosan, hogy mi is ez a konkrét közlendő, vagy csak utólag jövök rá.” „Sok részletéről azóta se tudom, fikció-e vagy emlék.” Mennyire ír tervszerűen, célszerűen, abban az értelemben, hogy tudja, előre tudja, mit akar megírni?

RZs: Hosszabb prózánál természetesen kell lennie az ember fejében valamilyen előzetes vázlatnak, egy tervnek, meg hát megvan az alaphelyzet, az alapprobléma, amelyik megérint, még ha ez esetleg önmagában homályos is, és csak írás közben derül ki (vagy akkor sem), hogy miért éppen ez a szituáció vagy személy hatott rám. A regényírásban talán az a legjobb, hogy menet közben előjönnek olyan helyzetek és jelenetek, amelyekről nem is sejtettem, hogy ott vannak valahol a fejemben, a „tudattalanomban”, ha úgy tetszik, és engem is meglepnek. A tervezés meg a spontaneitás valahogy együtt, egymást kiegészítve működnek.

KT: Az *Állapotváltozások* című válogatott kötet esetében milyen szelekciós elvek voltak meghatározók? Hogyan ítélkezett vers és vers fölött?

RZs: Egyszerűen csak voltak verseim, amelyek már nagyon nem tetszettek. Hogy pontosan miért nem, azt nem tudnám megmondani. Nyilván ennek is a változás az oka, bizonyos fajta hangnem, bizonyos problémák vagy egyáltalán a hozzájuk, az élethez való bizonyos fajta viszony már idegen lett tőlem.

KT: Az átírás vagy újírás (a saját átírása, újírása) része a szövegalkotási gyakorlatának? Hozzá szokott nyúlni akár 2–3 évtizeddel korábbi versekhez?

RZs: Nem. A vers végül is a személyiség bizonyos állapotát is tükrözi, az pedig — mint erről már elég sokat beszéltünk — változik.

KT: Szándékozik-e emlékiratokat írni, vezet-e naplót?

RZs: Isten ments, dehogya! Az ember az életanyagát fölhasználja a műveiben, ami meg a naplót illeti, ugyan mit írhatnék bele? Nem valami eseménydús az életem. Talán ha valamilyen módon nagyon fölpörögnének körülöttem az események, akkor érdemes lenne naplót írni, de így — minek?

KT: Kik azok, akiket szívesen olvas, akiktől sokat tanult? A kortárs szerzők (akár pályakezdők) közül kiknek a munkáit ajánlaná olvasásra?

RZs: Bevallom — ez is életkori sajátosság — viszonylag kevés szépirodalmat olvasok, és akkor is inkább a klasszikusokat. Aranyt, Babitsot, Kosztolányit mindig újra előveszem, hogy tanultam-e tőlük, azt inkább csak remélni szeretném. Angolul olvasok még viszonylag sokat, nagyon szeretem a költők közül Eliotot, újabban Audent, a nagy prózaírók közül Thomas Hardyt, Joseph Conradot — és hát persze Dickenst! Kortárs irodalom viszont ritkán kerül a kezembe — az ajánlást meghagynám a kritikuskoknak!

MEZEI Gábor

Laudáció

Krupp
József

Szinva

Irodalmi

Díja

alkalmából

Ovidius és Borbély Szilárd, az *Aeneis* és Parti Nagy Lajos *Lébfűfője*, antik és kortárs irodalom közötti szárnyfesztávot kihasználva mozogni — ez olyasmi, amire kevesen éreznek nagy kedvet. A figyelem megosztása, a kétirányú érdeklődés pedig, és erre Krupp József írásai bizonyítékul szolgálnak, olyan teret alkothatnak, ahol ez a két pólus és a felőlük nyerhető belátások kölcsönösen élénkíthetik egymást.

Számomra kritikái olvasása és személyes beszélgetések alkalmával lett világos, hogy Krupp József olyan klasszika-filológus, aki emellett a kortárs líra szerzőinek munkásságát illetően — akik, egyébként, nincsenek kevesen — különösen nagy merítés ismeretében vonja le következtetéseit. Tehát filológusi figyelmét, a szövegkorpusz iránti gondosságát, a részletek iránti elkötelezettségét ezen a területen is érvényesíti. Az pedig már csak a kortárs irodalom iránt érdeklődők és a tájékozódni — de Krupp József kritikusi szellemiségéhez kapcsolódva korántsem eligazodni — vágyók szerencséje, hogy kritikái kivételes körülménnyel, sosem deklaratív módon, tételes megállapításokat kihangsúlyozva, de mindig az erényekre és hiányosságokra rámutatva lépnek kapcsolatba olvasóikkal.

Írásai ugyanis soha nem a felmerülő kérdések rövidre zárásában érdekeltek, nem a kritikai észrevételek utólagos aládúcolását végzik el, hanem éppen a részleteket illető figyelemnek köszönhetően, ezen észrevételek egymás mellé helyezése révén hagyják megmutatkozni azt, ami az olvasott szövegekben központi jelentőségű. És éppen ebből a nem eligazítani vágyó, de rámutató attitűdből, az olvasás gondosságából adódik, hogy amit talál, az valóban a szöveg szempontjából lesz jelentős.

Hogy többszörösen is hazabeszéljek, a Szinva-díj első nyerteséről, Szvoren Edináról a *Műút* folyóirat kritikarovatában (2013/37) Krupp József a következőket írja: „[...] a *Folt* [című elbeszélés] kisfiú szereplője azon elmélkedik, hogy »Desnya« nem ad neki zsebpénzt, hanem azt mondja, kérjen, ha kell neki valamire; ez pedig nem működik, mert hogy ezt megtehesse, »a semmi helyére« kellene »gondolnia valamit.«” Ebből az idézetből valahogy éppen az a szabadság látszik, amit ez az olvasói attitűd az irodalmi szöveg számára biztosítani tud — hagyni, hogy a „semmi helyére” maga a vers, vagy itt éppen ez a Szvoren-novella rakhasson valamit, még azelőtt, hogy a túl gyors eligazodást kínáló tételmondatok elfednék ezt a helyet, illetve hogy hamarabb kelljen gondolni valamit, mint hogy kiderülne, ami hiányzik, az még bármi lehet, és ezt a bármit addig kell gondosan körülvenni, aprólékosan körbeolvasni, amíg csak engedi.

Ebből egyenesen következik az a kritikus gyakorlat, alaptechnika, ami Krupp József írásainak további sajátága: a javaslat. Példaként egy olyan kritikáját említeném, ami szintén a *Műút*ban jelent meg, és amit nemcsak azért fontos itt kiemelni, mert éppen egy olyan kötetéről szól, ami egyszerre antik és kortárs, hanem mert egy olyan apró kiszólás található benne, ami gyorsan meg tudja mutatni e javaslatok mögött húzódó finom jóindulatot. A Fenyvesi Orsolya kitűnő és Krupp által is méltított fordításában megjelent *Vörös önéletrajzáról*, Anne Carson

remek kötetéről értekezve a következő idézet kerül elő: „Gérüön ledermedt, mint nyúl / a fényszóróban”, amihez aztán egy halk zárójelben hozzátesszi: „(122 — talán jobb lenne itt: »a fényszóró előtt«)” (Műút, 2018/65). És tényleg jobb lenne. Vagy ahol azt észrevételezi, hogy néhol nem jönnek ki jól a szöveg sorai a könyvformátum miatt, pedig a ritmus szempontjából ez különösen fontos lenne, akkor még ezt a „pediget” meg a feltételes módot sem teszi hozzá, egyszerűen rávezet, megmutat, nem szájbarág, nem kijelent és bizonygat, nem is érvel, csak odatartja, nézd, ez ilyen, dönts el, jól van-e így.

Krupp József tehát egy olyan kritikusi attitűd képviselője, amire mindenképpen érdemes felhívni a figyelmet — reménye-

ink szerint ehhez a Szinva-díj is hozzájárulhat valamiképpen. Ahogy természetesen és még inkább az is, hogy a díjazott egyetemi oktatóként is folyamatosan ezen dolgozik. És bár jelen kontextusban, mivel itt és most a kortárs irodalom területéhez vagyunk közelebb, kevés szó esett akadémiai munkásságáról, ismét szeretném hangsúlyozni, hogy ennek a kettős működésnek a következményeképpen igen sokat nyerne az, akik kritikáit figyelemmel kísérik.

Meggyőződésem, hogy a kuratóriumi döntés, aminek folyamán Krupp Józsefet a Szinva-díjasok között köszönhetem, a díj presztízsét növeli. A kuratórium és a magam nevében is szívből gratulálok Józsefnek Szinva Irodalmi Díjához!

Klasszika-filológia, kortárs irodalom és kritikaírás dinamikus egysége

*(Beszélgetés Krupp Józseffel,
a Szinva Irodalmi Díj
Szakirodalmi kategóriájának
2021. évi nyertesével)*

Ósz Gergely fotója

Ósz Gergely fotója

Vásári Melinda: Üdvözlök mindenkit! Azt a könnyű és hálás feladatot kaptam, hogy egy beszélgetés formájában Szinva-díjasként üdvözöljem és mutassam be Krupp Józsefet. Amint a laudációból is hallhattuk, nagyon sokszínű a munkásságod, és bár be lettél mutatva klasszika-filológusként, kritikusként és a latin tanszék oktatójaként, én még mindig nem vagyok benne biztos, hogy ez a hármas leírhatja mindazt, amivel foglalkozol. Te mit válaszolnál arra, hogy mi a foglalkozásod?

Krupp József: Képzettségem szerint klasszika-filológus vagyok. Mondhatnám magam egyszerűbben filológusnak is, és nem tiltakozhatnék az irodalomtudós megjelölés ellen sem. Kritikus viszont inkább csak mellékállásban vagyok, mert az egyetemi munka és a tudományos projektek mellett a kritikaírásra sokszor nem jut idő. A tanítás ezzel szemben folyamatos, az utóbbi tizennyolc évben csak három olyan félév volt, amikor nem tanítottam. Ami tehát az időt és az energiát illeti, mindig a tanítás élvez elsőbbséget, vagyis, a kérdésre válaszolva, elsősorban mégis tanár vagyok.

VM: Úgy érzem, hogy ugyanakkor nem szétválaszthatók nálad ezek a szerepek: a klasszika-filológia felől vagy azzal párhuzamban közelítesz kortárs irodalmi művekhez, kortárs művekről írsz kritikát, és kritikaírást tanítasz, mindez pedig egy dinamikus egységben létezik nálad, amit nagyon pozitív dolognak tartok. Hogy alakult ez így?

KJ: Biografikusan kérdezed, hogy hogyan alakult?

VM: Ahogy szeretnéd.

KJ: Ezt a dinamikus egységet akár kettősségnek is mondhatnánk, hiszen végső soron egy Borbély Szilárdról szóló tanulmánynak nincs feltétlenül köze a klasszika-filológiához. De hát személyemben olyan ember olvassa Borbély szövegeit, aki antik szövegeken edződött, és a figyelmének a természete ennek megfelelően alakult. Olykor persze tematikus összefüggés is van a különböző területek között, például ha az antik hatásokat vizsgálom egy kortárs költőnél, mondjuk, Anne Carsonnál, amit Gábor kedvesen meg is említett a laudációjában. Ezt a nagyszerű művet nyilván antikusként is olvastam. Életrajzi értelemben ez úgy alakult, hogy latin és ógörög szakos voltam, meg magyar szakos is. A kortárs magyar irodalom már gimnazistaként érdekelt, és ez nem szűnt meg az egyetemem sem. Aztán valamikor el kellett dönteni, hogy mivel akarok elsősorban foglalkozni, ez pedig a római irodalom lett, a középpontban Ovidiusszal. Ennek ellenére továbbra is foglalkoztatott a kortárs irodalom, és már a disszertációm készítése közben írtam egy dolgozatot Borbély Szilárd *Halotti Pompájáról*. Meg is jelent, és mivel nemcsak nagy kedvvel csináltam, hanem mások is bátorítottak a további munkára, folytattam. Említetted a kritikatanítást. A latin tanszéken tanítok az ELTÉ-n, elsősorban irodalmat, de latin nyelvet és irodalomelméletet is. Az ELTÉ-n működik egy kreatívírás-képzés,